

nationale ombudsman

Retouradres: Postbus 93122, 2509 AC Den Haag

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
De minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Geachte mevrouw Schouten,

Hierbij ontvangt u onder embargo het rapport 'Watertrappelen in de bijstand', een onderzoek van de Nationale ombudsman naar welke (financiële) knelpunten jongeren van 18 tot 21 jaar met een bijstandsuitkering ervaren.

Aanleiding

Jongeren tot 21 jaar vormen in de bijstand een bijzondere groep. Zij hebben een lage bijstandsuitkering (€ 258,42). Dat is omdat hun ouders nog verantwoordelijk zijn voor de kosten van verzorging en opvoeding: de onderhoudsplicht. Wanneer ouders deze onderhoudsplicht niet (kunnen) nakomen, moeten gemeenten een aanvulling doen op het geld dat jongeren krijgen. Maar niet alle gemeenten vullen dit bedrag voldoende aan. Jongeren in de bijstand komen hierdoor in de knel. Uit verschillende onderzoeken blijkt bovendien dat een stijgend aantal jongeren financiële problemen heeft, onder andere door het ontbreken van een financiële buffer of een startkwalificatie of door dakloosheid. Dit was aanleiding voor mij om de situatie van jongeren in de bijstand tot 21 jaar te onderzoeken.

In 2021 besloot ik om bijzondere aandacht te besteden aan de financiële problemen van verschillende groepen sociale minima.¹ Dit onderzoek is het laatste in de reeks van drie onderzoeken.² Recent bracht ik een reflectie sociale minima uit, waarin ik de overkoepelende knelpunten besprak en oplossingsrichtingen aandroeg.³

Conclusies onderzoek

Dit onderzoek laat zien dat jongeren tot 21 jaar in de bijstand een hoog risico lopen om langdurig financieel in de knel te komen. Vooral als hun ouders geen begeleiding en financiële ondersteuning kunnen bieden. De jongeren lopen tegen de volgende knelpunten aan:

Knelpunten in wet- en regelgeving

1. De verplichte zoektermijn van vier weken naar werk of opleiding zorgt voor extra problemen.
2. Gemeenten vullen de jongerennorm niet altijd voldoende aan.
3. (Deeltijd) werken vanuit de bijstand is onnodig ingewikkeld.

¹ Zie de ombudsagenda 2022 van de Nationale ombudsman (<https://www.nationaleombudsman.nl/nieuws/dossier/armoede-2022>).

² Nationale ombudsman, Een status met weinig armslag, 25 april 2022 (nr. 2022/082) en Meedoen zonder beperkingen, 13 september 2022 (nr. 2022/144).

³ Nationale ombudsman, Reflectie sociale minima in de knel, 17 oktober 2022 (nr. 2022/167).

Pagina 1

Datum

10 november 2022

Onderwerp

Aanbieding rapport
'Watertrappelen in de bijstand'

Ons nummer

3767

Uw kenmerk

Bijlage(n)

1. rapport
2. persbericht

Nationale ombudsman

Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

T 070 356 35 63
post@nationaleombudsman.nl
www.nationaleombudsman.nl

Praktische problemen

1. Jongeren zijn voor de wet financieel zelfstandig, maar in praktijk nog niet (financieel) zelfredzaam.
2. De (weg naar de) bijstandsprocedure is te ingewikkeld.
3. Snelle, eenvoudig te begrijpen informatie over de bijstand ontbreekt, de wijze van informatieverstrekking sluit niet aan en het jongerenloket is niet altijd bekend of aanwezig.
4. De begeleiding van gemeenten sluit niet altijd aan bij de persoonlijke behoefte van jongeren.
5. Veel gemeenten stimuleren niet dat jongeren een opleiding volgen in de bijstand, ook niet als ze in de schuldhulpverlening zitten.

Aanbevelingen en vervolg

Zowel u als gemeenten spelen een rol in de financiële problemen van jongeren in de bijstand. De oplossingen moeten dan ook komen van meerdere partijen én van een actieve onderlinge samenwerking. Ik zie bij het oplossen van de problematiek een aansturende rol voor u, als verantwoordelijke voor armoedebeleid en participatie. Aan u en aan gemeenten doe ik de volgende aanbevelingen:

1. Pas de verplichte zoektermijn naar werk of opleiding voor jongeren tot 21 jaar niet meer toe.
2. Vul de bijstandsuitkering voor jongeren zonder ouderlijk vangnet aan tot het sociaal minimum.
3. Zet in op duurzame uitstroom uit de bijstand.
4. Informeer jongeren proactief en in begrijpelijke taal.
5. Zorg voor goede (financiële) begeleiding, die aansluit op de persoonlijke behoefte.

De financiële situatie van jongeren tot 21 jaar in de bijstand blijf ik monitoren. Graag ontvang ik van u binnen drie maanden een schriftelijke reactie op dit rapport en in het bijzonder op mijn aanbevelingen.

Publicatie

Op maandag 14 november 2022 om 6.00 uur wordt het rapport *'Watertrappen in de bijstand'* gepubliceerd op onze website. Het is dan openbaar. Tot dat tijdstip verzoek ik u niets uit het rapport openbaar te maken. Het rapport en het bijbehorende persbericht treft u aan in de bijlagen bij deze brief.

Afschrift

Een afschrift van deze brief stuur ik naar mevrouw A.M.V. Leeflang, onze contactpersoon van uw ministerie. Eenzelfde brief stuur ik naar de voorzitters van de vaste Kamercommissies voor SZW van de Eerste en Tweede Kamer. Verder bied ik dit rapport ook aan, aan de VNG en de bij dit onderzoek betrokken gemeenten.

Met vriendelijke groet,
de Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

Veel jongeren in de bijstand langdurig in financiële problemen

Jongeren tot 21 jaar in de bijstand lopen een hoog risico om langdurig financieel in de knel te komen. Vooral als hun ouders hen niet financieel kunnen ondersteunen of begeleiden. Dat schrijft de Nationale ombudsman in zijn rapport *Watertrappelen in de bijstand*. Hij onderzocht de (financiële) knelpunten van deze jongeren.

Jongeren tot 21 jaar vormen in de bijstand een bijzondere groep. Zij hebben een zeer lage uitkering, omdat hun ouders nog verantwoordelijk zijn voor de kosten van verzorging en opvoeding. Wanneer ouders dat niet doen, of niet kunnen, moeten gemeenten de bijstand aanvullen. Maar niet alle gemeenten doen dat voldoende. Jongeren in de bijstand komen hierdoor in de knel.

Conclusies en aanbevelingen

De Nationale ombudsman concludeert dat jongeren tegen diverse knelpunten aanlopen in wet- en regelgeving, zoals de verplichte zoektermijn. Daarnaast is (deeltijd) werken vanuit de bijstand onnodig ingewikkeld en niet altijd lonend. De ombudsman wijst in zijn rapport ook op praktische problemen. Zo is de (weg naar de) bijstandsprocedure te ingewikkeld en ontbreekt het aan snelle, eenvoudig te begrijpen informatie over de bijstand. De manier van informeren en de begeleiding vanuit gemeenten sluiten niet altijd aan op de behoeften van jongeren. Bovendien is het beleid er niet op gericht dat jongeren vanuit de bijstand een opleiding volgen. Al helemaal niet als ze in de schuldhulpverlening zitten. Dan gaat werken altijd vóór studeren. Terwijl juist een studie ervoor kan zorgen dat jongeren niet alleen uit de bijstand komen, maar er ook niet meer in terugvallen.

Reinier van Zutphen: "Ik vind het onbegrijpelijk dat jongeren met een dringende behoefte aan financiële hulp, vier weken moeten wachten voor toelating tot de bijstand. Ik roep de betrokken partijen op om de verplichte zoektermijn niet meer toe te passen. En de bijstandsuitkering voor jongeren zonder ouderlijk vangnet áltijd aan te vullen tot het sociaal minimum." De ombudsman beveelt ook aan dat gemeenten meer inzetten op duurzame uitstroom uit de bijstand. En dat jongeren meer proactief en begrijpelijk worden geïnformeerd en goede (financiële) begeleiding krijgen.

Sociale minima in de knel

In 2021 besloot de Nationale ombudsman om bijzondere aandacht te besteden aan de financiële problemen van verschillende groepen sociale minima. Dit onderzoek is het derde in de reeks van drie onderzoeken. Op Wereldarmoededag publiceerde hij de reflectie [Sociale minima in de knel](#), met daarin de overkoepelende problemen uit de drie onderzoeken en suggesties voor oplossingen. De ombudsman houdt voortdurend aandacht voor burgers die financiële problemen hebben en afhankelijk zijn van de overheid.

Noot voor de redactie

Neem voor meer informatie contact op met Joyce van Lonkhuijzen 06 - 55 89 60 72 of j.vanlonkhuijzen@nationaleombudsman.nl.

Kijk voor meer nieuws, rapporten en achtergrondinformatie op www.nationaleombudsman.nl.